VITAAL PLATTELAND

De kracht van Drenthe

stamm

“ Het is van alle tijden dat de samenleving beweegt, dat de bevolkingsopbouw en de bevolkingssamenstelling veranderen. Bewoners, beleidsmakers en experts bewegen mee. Het is hun ambitie om de leefbaarheid en de werkgelegenheid in stand te houden. En dat doe je het beste met elkaar. Met hart voor de samenleving. Dat is waar wij het over hebben bij Vitalisering van het Platteland. “

stamm

6 Voorwoord

12 Regio + bestuur

24 Werk + economie

36 Onderwijs + arbeidsmarkt

46 Mobiliteit + vervoer

60 Leefomgeving + wonen

8 Yvonne Turenhout
INTERVIEW

14 INTERVIEW Rein Munniksma

18 Dorps winkel Eext

26 INTERVIEW Janneke Hadders

28 LOKAAL Kunst en Carpe Diem

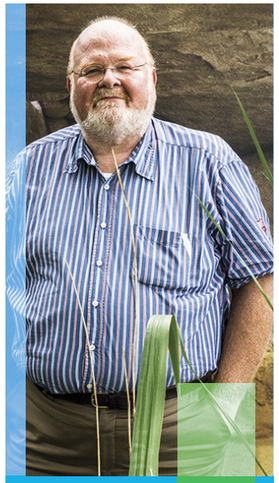

32 Jacob Bruintjes
INTERVIEW

38 Gé Bax
INTERVIEW

42 Smart Agri Culture

48 Evert Blansjaar
INTERVIEW

62 Jan Giethoorn
INTERVIEW

66 De Opsteker Nieuwlande

68 Sloop gebouw Nieuw-Dordrecht

10 Jan Rotmans
Blog

20 INTERVIEW Eric van Oosterhout

23 LOKAAL Voor de bakker

17 Nieuwe kansen, nieuwe energie
Dorpsbedrijf Valthermond

30 LOKAAL Kracht van theater

35 Toerisme
Feiten & cijfers

44 LOKAAL Verbonden met de regio

41 Opleidingsniveau
Feiten & cijfers

52 INTERVIEW Marco Out

51 Breedband
Feiten & cijfers

55 Voorzieningen
Feiten & cijfers

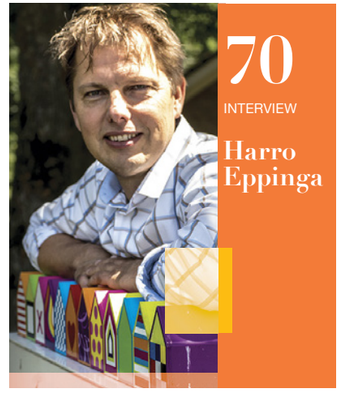

70 INTERVIEW Harro Eppinga

56 Vervoersstromen
In kaart gebracht

VOORWOORD

VITAAL PLATTELAND

De kracht van Drenthe

YVONNE TURENHOUT
directeur – bestuurder STAMM

Nieuw perspectief voor een vitaal platteland

We willen het platteland in sociaaleconomisch opzicht vitaal houden. Drenthe moet een provincie blijven waar het goed wonen, werken en recreëren is, waar deze functies in balans zijn, waar de inwoners zelfredzaam zijn en waar goed wordt samengewerkt tussen overheden, burgers, bedrijven en kennisinstellingen. Sociaal economische vitalisering is cruciaal voor de toekomst van het platteland. We willen met elkaar de kansen benutten die er zijn. Met nieuw elan en vooral samen!
Die opgave rust op de schouders van iedereen met een hart voor Drenthe; de politiek, woningcorporaties, scholen, zorginstellingen, vervoersbedrijven, sportverenigingen, welzijnsorganisaties, internetproviders en niet in de laatste plaats de bewoners zelf.

Koplopers en pioniers met visie en durf

In deze publicatie praten we met tien mensen die deze visie belichamen en uitdragen. Bestuurders, ondernemers, bewoners, ontwikkelaars en denkers met een passie voor Drenthe die vanuit hun eigen werkveld de grenzen oversteken, zowel naar andere partijen als naar de toekomst. Zij hebben ook niet altijd panklare oplossingen, maar durven in ieder geval radicaal nieuwe mogelijkheden te verkennen. In veel gevallen zijn ze al onderweg en met succes.

Samenwerking en verbinding, slimme oplossingen, een grotere rol voor de burger, optimisme en vooruitstrevendheid. Dat lijken de ingrediënten te zijn die de doorslag geven bij het werken aan een vitaal platteland.

We hopen dat ze u ook op goede ideeën brengen en aansteken met hun daadkracht en optimisme. We hopen het niet alleen, we denken het ook. Overal klinken geluiden in de goede richting. De grond lijkt vruchtbaar, de vitaliteit hangt in de lucht. Het beloven boeiende en mooie jaren te worden op het Drentse platteland.

Een vitaal platteland is... samenwerken voor sociaal economische vitalisering

YVONNE
TURENHOUT
directeur-bestuurder STAMM

Het platteland van Drenthe is uniek en heeft cultureel, landschappelijk en ruimtelijk een onderscheidende eigenheid: nuchter, authentiek, een tikkeltje voorzichtig en met veel ruimte om te wonen en te leven. Maar Drenthe is ook een provincie waarin de vitaliteit door krimp, vergrijzing en ontgroening in toenemende mate onder druk staat.

De analyse van de uitdagingen en oplossingen rond het platteland begint zich aardig scherp af te tekenen. Op hoofdlijnen weten beleidsmakers en experts wat werkt, wat niet werkt en in welke richting vitalisering gezocht moet worden. Dat is goed nieuws, maar het scherp hebben van de doelen is maar het halve werk. De weg ernaartoe is minstens zo belangrijk.

Het is op dit terrein dat Yvonne Turenhout, directeur van STAMM, zich beweegt. Het kenniscentrum en adviesbureau doet onderzoek, deelt kennis, maar is bovenal gespecialiseerd in het begeleiden van samenwerkingsprocessen, en laat samenwerking nu precies de achilleshiel én de heilige graal rond vitalisering zijn.

Er zitten nogal wat kanten aan vitalisering. Waar ziet STAMM de belangrijkste opgaven?
Yvonne Turenhout: “Het allerbelangrijkste is dat iedereen aan de slag kan blijven, met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Er is steeds minder maakindustrie en in de agrarische sector is veel automatisering. De werkloosheid is 25 procent hoger dan het landelijk gemiddelde. Als je het hebt over vitalisering, staat de menskant voorop en mensen willen werk. Om het aanbod te verhogen, bieden toerisme en recreatie goede kansen. Werk is niet het enige front waar we op inzetten, maar wel het belangrijkste.”

“Tegelijkertijd spelen er nog allerlei andere uitdagingen. De samenleving is enorm in beweging. Op het gebied van werk en economie, onderwijs en arbeidsmarkt, mobiliteit en de kwaliteit van wonen en de leefomgeving is veel gaande. Door dat alles heen zijn de verhoudingen in de samenleving aan het veranderen. De overheid neemt gas terug, burgers pakken steeds meer zelf op. Daar ligt een grote kracht, maar je moet het wel stimuleren, begeleiden en faciliteren. Dat is ook een van onze speerpunten.”

Als alles in beweging is, kan er ook makkelijk wanorde ontstaan.
“Uiteindelijk moeten we uitkomen bij een nieuwe, stabiele situatie, maar de weg daarnaar toe is soms grillig. Transformatie is beweging. We zitten voor een deel op onverkend terrein en ook nog eens met veel verschillende partijen. De wanorde kan ontstaan als al die partijen hun eigen spelletje gaan spelen, maar dat verwacht ik niet. Vitalisering is een integraal vraagstuk. Met een samenhangende visie en aanpak zie ik vooral veel kansen voor Drenthe”.

Wordt die gedachte breed gedeeld onder de betrokken spelers?
“De gedachte wel, maar de praktijk nog niet. Dat is ook niet zo gek. Organisaties hebben hun eigen werkterrein en doelstellingen. De heersende cultuur is daarop gericht, daar ligt het bekende terrein. Soms spelen er financiële belangen. Vergeet ook niet dat het complex is om tot een goede, samenhangende strategie te komen.”

“Wij begeleiden veel samenwerkings-initiatieven. Soms loop je dan tegen al die dingen aan en het vergt tijd en een zorgvuldige aanpak om zo’n proces te doorlopen. Uiteindelijk kom je er altijd wel. Kijk ook maar naar de mooie initiatieven die er al zijn, zoals het nieuwe Geopark De Hondsrug en allerlei bovengemeentelijke verbanden rond de decentralisaties.”

Jullie begeleiden ook veel burgerinitiatieven. Iedereen is het erover eens dat burgers een grotere rol en verantwoordelijkheid moeten krijgen, maar hoe verloopt het in de praktijk?
“Er zijn heel veel prachtige burgerinitiatieven. Het is iets wat we als STAMM al jaren toejuichen. Lokale kracht van bewoners wordt steeds bepalender voor de kwaliteit van de eigen leefomgeving. Een nieuwe ontwikkeling is de oprichting van coöperaties. Vanuit STAMM zijn we hier nauw bij betrokken, als aanjager, als meedenker en voor het ontwikkelen van verdienmodellen. Initiatieven van bewoners hebben ruimte nodig. Waar overheden zich terugtrekken, nemen burgers het over. Soms omdat het de enige manier is om een voorziening in stand te houden, maar ook omdat ze het simpelweg beter of goedkoper kunnen. Ook in Drenthe zijn daarvan zijn inspirerende voorbeelden. Die ontwikkeling is niet te stuiten.”

“Vervolgens moet je dat als politiek ook faciliteren. Niet alleen voor overheden, maar ook voor woningcorporaties, zorginstanties en andere partijen wordt het steeds belangrijker om zich te verbinden met burgerkracht.

> “ Burgerkracht wordt steeds bepalender voor de kwaliteit van de leefomgeving“

Kennisplatform Burgerkracht in Drenthe
Bewoners willen onderling graag van elkaars successen en fouten leren. Vanuit STAMM werken wij samen met anderen aan een Kennisplatform burgerkracht in Drenthe. We faciliteren daarmee de grote beweging van bewoners en we vervullen ook de rol van aanjager door met voorbeelden, onderzoek en methodieken te laten zien wat er mogelijk is.”

De Provincie neemt ook een steeds actievere rol op de thema’s vitalisering en burgerkracht. Hoe belangrijk is die rol voor overheden?
“Heel belangrijk. De Provincie kan slagkracht organiseren. Veel thema’s spelen in alle gemeenten. Vervoerskwesties, de aanpak van leegstand in de detailhandel, het uitrollen van breedband of het creëren van werkgelegenheid. Met een geconcentreerde aanpak ben je veel beter in staat zaken te agenderen en middelen te organiseren, zowel landelijk als Europees. Maar het belangrijkste is dat je samen tot slimme oplossingen komt.”

BLOG JAN ROTMANS

We zijn aan het kantelen. Steeds meer mensen, uit alle geledingen van de samenleving, zijn zich bewust van de veranderingen en doen daar ook actief aan mee. De centraal geleide, top-down gestuurde samenleving is aan het kantelen naar een decentrale, bottom-up samenleving.

Oude, verticale instituties lopen op hun laatste benen. Denk aan vakbonden, politieke partijen, omroepen en natuur- en milieuorganisaties. Nieuwe, horizontale verbanden - gemeenschappen, coöperaties, sociale en fysieke netwerken – winnen aan belang. Noem het de samenleving 3.0.

We zitten midden in de overgangsfase en dat gaat gepaard met chaos, turbulentie en onzekerheid. Organisaties willen veelal de bestaande orde in stand houden. Het is niet meer dan uitstel van executie. De ongrijpbare, vernieuwende dynamiek van onderop groeit langzaam uit tot de nieuwe macht.

De kantelfase waarin we nu zitten, is lastig maar boeiend. De oude silo's worden afgebroken en dat gaat gepaard met veel onrust. Er zijn massale ontslagen in de thuiszorg, welzijnsorganisaties verdwijnen, bouwbedrijven saneren op grote schaal, energiebedrijven vallen om en financiële instellingen gaan radicaal op de schop.

Wat al deze domeinen gemeen hebben, is dat de mens niet meer centraal staat. De mens, de klant, staat in dienst van de structuren, de belangen van de instituties. Als de hervorming één doel heeft, is het de mens opnieuw centraal te stellen. De structuren dienen de mens, en niet andersom.

Dit kost tijd en geduld. Neem het zorgstelsel, met name de care, waar op dit moment alle oude concepten op een nieuwe leest worden geschoeid. Radicaal nieuwe uitgangspunten als eigen kracht en zelfredzaamheid hebben hun intrede gedaan. Het gaat voor het eerst in lange tijd écht over aandacht, vertrouwen, diversiteit en kwaliteit.

De politiek omarmt de veranderingen, maar stelt zich ook halfslachtig op. Ze is aan het worstelen met de kanteling. Enerzijds hervormingen, aan de andere kant blijft het vaak binnen de marges van de bestaande systemen. Van een radicale systeemvernieuwing is nog geen sprake.

Dezelfde spelers blijven aan zet, hun machtsverhoudingen grotendeels intact. Neem weer het voorbeeld van de zorg: taken, bevoegdheden en financiën worden gedecentraliseerd, maar de noodzakelijke cultuuromslag en structuurverandering blijft uit. Terwijl daar juist de crux ligt.

Het resultaat is een beweging op twee sporen. De politiek manoeuvreert binnen de kaders van de centrale en verticale samenleving, samenleving 2.0. Tegelijkertijd zijn naar schatting enkele honderdduizenden mensen bezig met het vormgeven van een heel nieuw type samenleving, samenleving 3.0.

Het is een strijd tussen de aanpassers en de echte vernieuwers. Deze strijd zal steeds meer maatschappelijke onrust teweegbrengen. Hoe groter de onrust, hoe verder we in de kantelfase geraken.

Van transities uit het verleden weten we dat een kritische massa van ca. 20% van de bevolking nodig is om het systeem definitief en onomkeerbaar te laten kantelen. Voor Nederland betekent dit een kritische massa van zo'n 2.5 miljoen volwassenen. We hebben dus nog tien keer zoveel betrokken burgers nodig dan we nu hebben.

Een mooie opgave voor de komende jaren!

Jan Rotmans is hoogleraar transitiekunde en transitiemanagement aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Hij is overtuigd activist en maakt zich hard voor een nieuwe, duurzame, decentrale samenleving. In zijn analyse bevindt de wereld zich in een ingrijpende transitie, waarvan de economische crisis slechts een voorbode is.

REGIO + BESTUUR

{DORPSKRACHT} {SAMENWERKING} {SOLIDARITEIT}

EEN VITAAL PLATTELAND HEEFT... DORPSKRACHT NODIG

REIN MUNNIKSMA
gedeputeerde Provincie Drenthe

Hoe houden we het Drentse platteland vitaal en wie kunnen daaraan bijdragen. Gedeputeerde Rein Munniksma schetst de kracht van samenwerking, de rol van overheden, wijst op het belang van dorpskracht en het geloof in eigen kunnen.

Een onderdeel van uw portefeuille heet letterlijk 'Vitaal platteland'. Wat betekent deze term voor de provincie Drenthe?
Op een vitaal platteland kijk je samen naar oplossingen voor het verdwijnen van voorzieningen. Je kunt proberen om scholen zo lang mogelijk in stand te houden, maar dat houdt een keer op. Misschien moet je gaan voor kwaliteit en dan iets verder weg. Of neem het bundelen van zorgvervoer, waarmee nu onder meer in Borger-Odoorn wordt geëxperimenteerd: soms kunnen dingen veel efficiënter.

Is dit niet vooral een taak voor gemeenten? Die staan veel dichter bij de burger.
Wij kunnen in overleg met de gemeenten zorgen voor goede randvoorwaarden en de scherpe kantjes van het beleid halen. We maken ook experimenten mogelijk door geld beschikbaar te stellen. Dat mag trouwens niet het belangrijkste zijn, want geld maakt nu eenmaal niet altijd even slim. Zonder geld kom je vaak tot veel creatievere, slimmere oplossingen.

Is het niet vooral vechten tegen de achteruitgang?
Feitelijk klopt dat, maar ik heb wel geleerd dat je de achteruitgang niet centraal moet stellen. Het platteland is per definitie een gebied met een heel andere spreiding van mensen en voorzieningen dan de stad. Dát moet het uitgangspunt zijn. Daarbinnen moet je de goede oplossingen zoeken. Dan krijg je ook veel meer energie los. Als het bijvoorbeeld gaat om scholen, dan kun je een valbijlbeleid hanteren waarbij je zegt: nu sluiten we want nu zijn er te weinig leerlingen, maar je kunt ook een constructieve dialoog voeren waarbij ouders inzien dat kinderen elders veel beter onderwijs krijgen omdat ze met meer dan drie of vier leeftijdsgenoten in een groep zitten.

Niet elke provincie heeft te maken met zwakke plekken zoals Zuidoost-Drenthe. Wat kan de provincie daar betekenen?
In de Veenkoloniën proberen we echt te kijken naar knellende regelgeving. We hebben daar ook een tijd een meldpunt voor gehad. Dat heeft echt een groot psychologisch effect, je laat zien dat je oplossingen wilt aandragen. Dat werkt. Neem Plopsaland bij Dalen. Plopsaland keek naar heel veel plekken in Nederland en wij konden echt niet zo veel geld bieden als Rotterdam en Almere, maar we konden wel zorgen voor een redelijk snelle procedurele afhandeling en ook voor snelle verbeteringen wat betreft de ontsluiting.

“ Ik geloof niet in subsidieprojecten maar in eigen inbreng “

Rein Munniksma

ALS JE NIET DENKT VANUIT KRIMP KRIJG JE VEEL MEER ENERGIE LOS

Plopsaland had niet voor Drenthe gekozen als we niet als provincie achter de gemeente Coevorden hadden gestaan.

Coevorden, Emmen, Hoogeveen en Hardenberg presenteerden in juni het plan ‘Vierkant voor werk’ aan u als loco-commissaris. Is dat niet iets waarbij de provincie als partner had moeten optrekken met de gemeenten?

Dat hebben we ook gedaan. We hebben het plan samen gemaakt. Dat moet ook, want als provincie heb je nu eenmaal betere ingangen bij de landelijke overheid. Daar gaat het om: je moet elkaar aanvullen en niet elkaar beconcurreren. Niet elkaar voor de voeten lopen maar kijken hoe je de zaken kunt versnellen.

Er is ook wel kritiek dat de provincie vaak onzichtbaar is.

Ik ben lange tijd gemeentebestuurder geweest en ik herken dat wel. Er zijn veel momenten waarop je zegt: de provincie met zijn opgeheven vingertje is alleen maar hinderlijk. Tegelijk is het zo dat de provincie veel dingen betaalt maar dat het lijkt het alsof het geld van de gemeente komt. Ik heb zelf wel het idee dat de meeste bestuurders ons wel weten te vinden. Dat vind ik ook een van de mooiste dingen van bestuurder zijn in Drenthe: de lijnen zijn kort.

De provincie trekt 25 miljoen euro uit voor een vitaal platteland. Slechts 5 procent daarvan is bestemd voor burgerinitiatieven. Dat lijkt heel weinig. Mensen zeggen ook: het is veel te ingewikkeld om een aanvraag in te dienen.

Feitelijk is dat niet waar. We hebben juist geprobeerd om het papierwerk zo licht mogelijk te maken en samen met STAMM hebben we gekeken waar obstakels zitten. Wij kunnen projecten sneller goedkeuren als de gemeente kleur bekent, dus er achter gaat staan en misschien ook geld geeft. Sommige gemeenten hebben dit nog niet op orde en dat vertraagt de boel. Wij kunnen nu eenmaal geen subsidie geven omdat de blauwe ogen van de indiener uit gemeente X zo indringend zijn.

In de eerste ronde zijn dertien van de 133 voorstellen gehonoreerd. Wat vond u van de kwaliteit?

Er waren heel leuke projecten bij, zoals de supermarkt in Eext die nu gezamenlijk wordt gerund en waar ook moeilijk plaatsbare mensen worden ingezet. Die dorpskracht, dat geloof in eigen kunnen, zie je in meer voorstellen. Zo moet het ook, denk ik. Dat heeft een vitaal platteland nodig. Zonder dat stukje strijd, die eigen inbreng, wordt het al snel een subsidieproject. Echte dorpskracht maakt het veel sterker.

NIEUWE KANSEN NIEUWE ENERGIE

Dorpsbedrijf in Valthermond neemt zwembad over

SUPER
ONTMOETINGSPLEK

DORPS WINKEL

EEXT

Rara, hoe blaas je als dorp een supermarkt leven in die het eerder niet redde? In Eext kennen ze het antwoord. Nadat de dorpswinkel de stekker eruit trok, stak het dorp als coöperatie De Dorpswinkel Eext de stekker er weer in. Het is een succes. Bestuurslid Cora Kuiper doet een boekje open.

Waarom vonden jullie het zo belangrijk een eigen supermarkt te behouden?
“Naast het boodschappen kunnen doen in eigen dorp, is vooral de sociale functie belangrijk. Voor de ouderen is het dé plek voor een praatje en kinderen leren er zelfstandig boodschappen doen. Het is voor iedereen een belangrijke ontmoetingsplek.”

De vorige supermarkt was onvoldoende rendabel. Hoe kunnen jullie als coöperatie wel het hoofd boven water houden?
“De kracht van de coöperatie is dat we het draaien met twee bedrijfsleidsters uit het eigen dorp, een duobaan. De vorige eigenaar had die binding niet. Daar komt bij dat we heel veel met vrijwilligers doen. En natuurlijk hoeven we geen winst te maken. Als we quitte spelen, is het goed genoeg.”

Meer dan de helft van de inwoners doet mee, maar die zijn vast niet allemaal nodig als boodschappenbezorger of schoonmaker.
“We hebben leden en participanten. Als lid betaal je 20 euro per jaar en krijg je zeggenschap. Als participant betaal je eenmalig een bedrag tussen de 100 en 500 euro en daar krijg je rente over in de vorm van een tegoedbon bij de supermarkt. Een soort aandelensysteem dus.”

Inmiddels heeft de dorpskapster ook een plekje gekregen in het pand. Smaakt het succes naar meer?
“De kapster moest vijf jaar geleden uit haar pand en werkt sindsdien aan huis. Ze miste een eigen plek en die huurt ze nu bij ons. Dat werkt heel goed, zowel sociaal als qua traffic. Zo zijn er nog meer plannen, een bibliotheek bijvoorbeeld, maar we doen het stap voor stap. Wat we nu hebben, is al goud waard.”

EEN VITAAL PLATTELAND IS... SOLIDARITEIT TUSSEN GEMEENTEN

ERIC VAN OOSTERHOUT

burgemeester van Aa en Hunze

Wie wil optellen, moet alles zelf doen. Wie wil vermenigvuldigen, werkt samen. Het is een oude wijsheid die in tijden van schaarste aan relevantie wint. De recessie heeft in alle twaalf Drentse gemeenten de portemonnees doen slinken. Tegelijkertijd ligt er een aantal forse uitdagingen, niet in de laatste plaats rond de vitalisering van het platteland.

Eric van Oosterhout, de burgemeester van Aa en Hunze, is een uitgesproken voorstander van bovengemeentelijke samenwerking. Hij is niet de enige; de Drentse gemeenten weten elkaar goed te vinden. Toch trekt men soms ook de eigen pet strak over de ogen, bijvoorbeeld rond bedrijventerreinen. Van Oosterhout: “Hoe concreter de successen, hoe makkelijker iedereen aanhaakt.”

Wat ziet u als de grote uitdagingen voor het platteland in uw gemeente?
“We hebben 35 dorpen in Aa en Hunze en in al die dorpen is krimp, ook in de grote dorpen zoals Rolde, Gieten en Annen. Die trend is lastig te keren. Rolde ligt vlak aan de N33, pal naast een schitterend natuurgebied; een perfect plaatje, maar toch helpt het niet. Het platteland ontvolkt, in alle 62 gemeenten in Noordoost Nederland. Het is dan ook niet de ambitie het tij te keren. De ambitie is de creatie van een nieuw perspectief voor het platteland.”

“Wat dat nog wat lastiger maakt, is een tweede bedreiging: de recessie. Hierdoor staat het voorzieningenniveau onder druk. Gemeenten hebben ook geen klauwen met geld om dat allemaal op te vangen. Burgers zullen zelf een grotere betrokkenheid krijgen.”

U bent actief in meerdere bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden. Op welke terreinen valt de grootste winst te halen door samen op te trekken?
“Complexe beleidsterreinen en economische ontwikkeling. Het zijn terreinen waarop je als gemeente alleen maar moeilijk je doelen kan realiseren. Vaak gaat het om zaken waar veel partijen bij betrokken zijn, zoals de transities, onderwijs, huisvestingsbeleid of de leegstand van winkel- en kantoorpanden.”

“Daar komt bij dat het budget versnipperd is over de gemeenten. Zes houden geld over, zes andere komen te kort. Op een ander terrein is het precies andersom, maar per saldo heb je samen meestal wel genoeg. Dan moet je dus de solidariteit opzoeken, dat is de basis voor samenwerking.”

“ Samen hebben we genoeg in huis “

Eric van Oosterhout

ALS MENSEN ZIEN WAT ER TE WINNEN VALT, KAN HET HEEL SNEL GAAN

Wordt die gedachte breed gedeeld?
“Natuurlijk moet je daar soms aan sleutelen, maar we hebben in Drenthe een goede traditie van solidariteit. Er is weinig gedoe onderling. We praten en beslissen als gelijken. Een stad als Emmen is de grootste, maar gedraagt zich echt niet als alleenheerser. Het is *one man, one vote*.”

U noemde economische ontwikkeling een tweede terrein met veel potentie voor samenwerking.
“Een zeer belangrijk terrein, want dan hebben we het over werkgelegenheid. Jongeren trekken nu weg om elders werk te zoeken. De beste kans voor nieuwe werkgelegenheid ligt in de toeristische en recreatieve sector.”

“Het domste wat we kunnen doen, is dat zelf oppakken. Dan krijg je van die lullige slogans: parel van dit, ster van dat… Geen toerist die daarin trapt, eelsk gedrag noemen we dat hier, een beetje verwaand. Je maakt je speelveld er ook nog eens heel klein mee. Mensen gaan in Frankrijk toch ook niet naar een bepaalde gemeente, je gaat naar de Dordogne. We moeten echt ophouden met promotie op gemeenteniveau.”

Komt de samenwerking op dit terrein ook al van de grond?
“Geopark de Hondsrug is een prachtig voorbeeld. Het Recreatieschap Drenthe jaagt ook allerlei gemeenschappelijke initiatieven aan, zoals het nieuwe fietsknopenpunt.”

“Niet alleen gemeenten moeten samen optrekken, ook ondernemers moeten in een andere stand staan. Het gaat stap voor stap, maar we zitten op de goede koers. Als mensen zien wat er te winnen valt, kan het heel snel gaan.”

Het lijkt allemaal op rolletjes te lopen
“Er is natuurlijk ook de nodige frictie. Veel raadsleden hebben heel duidelijk een gemeentepet op. Er zijn ook beleidsterreinen waar iedereen met de hakken in het zand zit. We hebben in Drenthe een totaal overschot aan bedrijventerreinen, de komende vijf jaar is 90 procent niet rendabel. Eigenlijk moet je daar met z’n allen boven hangen en samen het verlies nemen, maar er zit zo gruwelijk veel geld in. Iedereen concurreert elkaar op de prijs, wij ook. Het is een typische veemarkt.”

“Op terreinen als krimp en onderwijs speelt dat veel minder. Dat voel je niet zo in je portemonnee. Ook hier kunnen we nog meer samenwerken, maar het gaat gewoon al heel goed. Iedereen beseft dat je dit soort dingen simpelweg nooit in je eentje kan oppakken, niet optimaal in ieder geval.”

LOKALE ECONOMIE

VOOR DE BAKKER HET FLEDDÉRUS

Bakker Harm Fleddérus verbouwt sinds 5 jaar één van de belangrijkste ingrediënten voor het brood in zijn bakkerij: de oertarwe. Daarvoor gebruikt hij één hectare aan de rand van het dorp. De oertarwe werd vroeger veel gebruikt, maar raakte in de vergetelheid. Inmiddels zijn de ‘Haler Es’ broden een begrip. Met deze unieke aanpak, nieuwe producten, dichtbij geproduceerd zet de bakkerij zich op de kaart.

WERK + ECONOMIE

{LOKAAL ONDERNEMERSCHAP} {TOERISME & RECREATIE}

{BIOBASED ECONOMY}

EEN VITAAL PLATTELAND IS... ONDERNEMERS DIE KANSEN ZIEN EN PAKKEN

JANNEKE HADDERS

directeur Dacom

Vanaf kantorenpark Waanderveld in Emmen, op een steenworp afstand van de oude familieboerderij, bedient Dacom de wereld. Het Drentse bedrijf ontwikkelt slimme sensoren en ICT-systemen voor teeltoptimalisatie in de akkerbouw. Janneke Hadders is directeur van het door haar vader in 1987 opgerichte bedrijf. De familieboerderij was van haar opa.

Hoe is het om vanuit Drenthe een internationaal bedrijf te runnen?
“Het is steeds minder belangrijk waar je vestigingsplaats is. In nog geen twee uur rijden, zijn we op Schiphol. Dat lijkt misschien ver, maar als je in Londen woont, ben je ook twee uur onderweg naar het vliegveld. Wij hebben hier onze historie en nog steeds veel klanten en partners. Ons personeel komt uit Drenthe, maar ook uit Leeuwarden en Groningen. Gekwalificeerde mensen vinden we dus overal.”

Op het platteland is sprake van krimp en een hele reeks andere transities. Wat merkt u daarvan?
“Wij hebben vooral met boerenbedrijven te maken en je ziet dat die steeds groter en professioneler worden. Dat is voor ons gunstig, want dan is gebruik van IT noodzakelijk om het overzicht te houden. Voor de bedrijvigheid in algemene zin, is de infrastructuur heel belangrijk. Je moet uitkijken dat het niet vervalt, want dat is het begin van het einde. Ik zie dat niet gebeuren, want het beleid rond onderhoud is uitstekend. Er wordt veel geïnvesteerd in de regio.”

Als het gaat over vitalisering van het platteland, wordt vooral gekeken naar de politiek en in toenemende mate burgers zelf. Wat kunnen bedrijven bijdragen?
“Bedrijven moeten gewoon doen waar ze goed in zijn. Dat betekent ook dat je moet blijven investeren. Vernieuwing is het allerbelangrijkste, kansen zien en daar op inspelen. Er zijn grote verschillen in hoe bedrijven omgaan met tegenslag. De succesvolle bedrijven zijn creatief en creëren als het moet hun eigen mogelijkheden.”

“Ik sprak laatst met een collega-ondernemer die een gezamenlijke werkplek voor ZZP-ers wilde creëren. Daar kreeg ze geen financiering voor. Ze is toen toch naar de verhuurder gestapt en samen kwamen ze eruit, met een creatieve manier om de huur te betalen. Dat vind ik supermooi om te zien.”

Wat kan de overheid doen om bedrijven te helpen?
“De overheid doet al heel veel. Er zijn bijvoorbeeld allerlei potjes en subsidies. Dan kom je toch weer bij de verantwoordelijkheid van bedrijven zelf uit, want je moet daar natuurlijk wel gebruik van maken. Kansen zien, daadkracht, zo nodig samen de schouders eronder; met die mentaliteit kom je als ondernemer heel ver.”

> “ De succesvolle bedrijven zijn creatief en creëren hun eigen mogelijkheden “
>
> *Janneke Hadders*

“ Kunst en Carpe Diem op het Drentse platteland “

LOKALE
ECONOMIE

KUNST EN CARPE DIEM

GALERIE WILDEVUUR

Al meer dan 20 jaar is galerie Wildevuur toonaangevend op het gebied van hedendaagse figuratieve kunst. De galerie, gerund door Philip Wildevuur en Pascalle Verhees gebruikt de Drentse bodem als uitvalsbasis voor ondernemerschap in kunst tot ver buiten de provinciegrenzen.

Het landgoed waar de galerie is gevestigd, tussen dennenbomen en rododendronstruiken, tussen bos en weiland is voor hen de beste plek om werk van gerenommeerd en aanstormend talent te presenteren. Daarnaast staat de galerie ook middenin de samenleving, de deuren van het theehuis ‘Carpe Diem’ en de beeldentuin gaan ook open voor sportieve evenementen in de regio.

LOKALE
ECONOMIE

DE KRACHT VAN THEATER

PeerGrouP

Peergroup realiseert projecten in het Noorden van Nederland. De mensen die er wonen en werken staan hierin centraal: hun verleden, heden en toekomst, de landbouw, het landschap, de taal, krimp en vooruitgang zijn vaste elementen in deze projecten.

Het artistieke maakproces van een voorstelling is ook een participatieproces. Kunstenaars van de PeerGrouP participeren op het leven in het Noorden, inwoners participeren in de projecten van de PeerGrouP. De laatste drie jaar heeft de PeerGrouP een serie van participatie-projecten gerealiseerd in de Groninger- en Drentse Veenkoloniën onder de noemer De Streek. Een gebied dat zich kenmerkt door o.a. energie-landschappen en krimp. Meer informatie: www.peergroup.nl

“Kunstenaars participeren op het leven in het Noorden“

PeerGrouP

EEN VITAAL PLATTELAND BIEDT... WERK AAN DE MENSEN DIE ER WONEN

JACOB BRUINTJES

voorzitter van stichting Geopark de Hondsrug

VITAAL PLATTELAND
werk + economie

Een van de belangrijkste pijlers onder een vitaal platteland is werkgelegenheid. Om de economie - en daarmee werkgelegenheid - te stimuleren, bedenken beleidsmakers soms ambitieuze vergezichten. Hele sectoren worden op de tekentafel naar een gebied gelokt en in gedachten stromen de hoogopgeleiden al met bakken uit de Randstad richting dat droomboerderijtje in het rustieke groen.

Een kansloze exercitie, aldus Jacob Bruintjes, voormalig wethouder van de Gemeente Borger-Odoorn en houder van de officieuze titel Koning Krimp. Lang voordat het fenomeen hoog op alle agenda's stond, was Bruintjes er al druk mee in de weer. In talloze regionale en nationale gremia scherpte hij zijn denken over de uitdagingen en oplossingen.

De kern van zijn visie: bouw aan werkgelegenheid en doe dit op basis van de bestaande kwaliteiten van een gebied. Begin dit jaar zwaaide hij af als wethouder, om nu als zelfstandig adviseur deze visie uit te dragen. Hij doet dat onder andere als voorzitter van de kersverse stichting Geopark de Hondsrug. "Dit is het verhaal van ons leefgebied en het is met verhalen dat je economie creëert."

Via allerlei invalshoeken wordt gewerkt aan een vitaal platteland. Wat is precies het belang van inspanningen op economisch vlak?
"Vooropgesteld: je kan krimp niet oplossen, het gebeurt gewoon. Beleid richt zich nog wel eens op die tien procent die vertrekken, maar dat moet je helemaal niet doen. Je moet goed zorgen voor de 90 procent die blijft en dat begint met passend werk. Anders loop je het risico dat ook mensen die willen blijven, wegtrekken en kom je in een neerwaartse spiraal. Als je het hebt over een vitale economie is werkgelegenheid dus het doel, niet de economie op zich."

Hoe ziet een ideale match tussen vraag en aanbod in Drenthe eruit?
"Als je Drenthe even als geheel bekijkt - er zijn uiteraard verschillen tussen gebieden - zijn er drie hoofdsectoren die het aanbod bepalen: zorg, techniek en toerisme en recreatie. Aan de vraagkant is er een relatief grote groep laagopgeleiden. Niet iedereen kan HBO-V of de HTS doen. We moeten dus de komende jaren vooral investeren in toerisme en recreatie. Daar zit veel potentiële werkgelegenheid voor mensen met een lagere opleiding."

Hoe investeer je daarin? Wat biedt kans van slagen?
"Het heilige uitgangspunt is dat je uitgaat van de bestaande kwaliteiten. Ieder gebied heeft haar eigen unieke identiteit. De mensen maken daar deel van uit, het is de verbindende factor. Je kunt er een verhaal omheen bouwen en een gedeelde trots aan ontlenen.

“ Denk niet dat je je heil van buiten kan halen. Een sterke economie rust altijd op kwaliteiten die van nature aanwezig zijn “

Jacob Bruintjes

HET UNIEKE VERHAAL VAN ONS LEEFGEBIED STIMULEERT DE ECONOMIE

Met dat verhaal, met die verbinding, begint het, maar je moet dat verhaal wel vertellen en delen. Lang niet iedereen die hier woont, is zich er bewust van. Omdat we niet beter weten, vinden we alles normaal. Kijk je van een wat grotere afstand, dan zie je hoe uniek Drenthe is.”

Hoe kom je vervolgens van ‘dat gedeelde verhaal’ naar een florerende toeristische sector?

“Geopark de Hondsrug is daar het perfecte voorbeeld van. Drenthe heeft een unieke geologische geschiedenis. De Hondsrug is tijdens twee ijstijden uitgeslepen door een ijsrivier. Er zijn maar twee plekken in de hele wereld waar dit gebeurt is: in Canada en hier. Dankzij die unieke opstuwing in het landschap zijn onze voorouders hier gaan wonen. Het is de reden waarom wij hier nu wonen. Voel je de trots en verbinding al een beetje? Dit is ons verhaal, je hebt nu al zin om het te vertellen!”

“Dat is dus precies wat we met het Geopark doen. Het is het eerste Geopark van Nederland en onderdeel van het Europese netwerk van Geoparken onder toezicht van de Unesco. We hebben nu elf verhaallijnen uitgezet die allemaal een unieke eigenschap van het gebied belichten. Daar horen expedities bij, die op verschillende plekken – poorten – in Drenthe beginnen. Actieve burgers zijn de gidsen. Het is een verhaal dat iedereen verbindt en niet onbelangrijk: een hoop toeristen naar Drenthe lokt.”

Hoe betrek je ondernemers daarbij?

“Het Geopark is pas sinds september 2013 officieel erkend en nu al zijn meer dan honderd ondernemers aangesloten. Er is een groeiend besef dat iedereen hiervan profiteert. Samenwerking is niet vanzelfsprekend, je kijkt toch altijd eerst naar je eigen bedrijf. Ik zeg altijd: u moet allemaal blij zijn als uw buurman het druk heeft. Dan krijgt u het ook druk. Een gebied heeft reuring nodig, daar werken we aan.”

Met een gemeenschappelijk verhaal…

“Precies, en dan is de cirkel weer rond. De Prins Bernardhoeve in Zuidlaren organiseert het grootste zandsculpturenfestival van Europa. Die hebben uit zichzelf dit jaar het Geopark als thema gekozen. Er zijn nu al 15000 mensen op afgekomen. Een groot deel daarvan blijft ergens slapen. De volgende dag pakken ze een expeditie vanuit Coevorden. Een half jaar later komen ze nog eens terug omdat ze ook nieuwsgierig zijn geworden naar de andere expedities. Laten we vooral niet vergeten dat mensen echt niet naar Drenthe gaan voor een specifiek gebied. Drenthe is het gebied.”

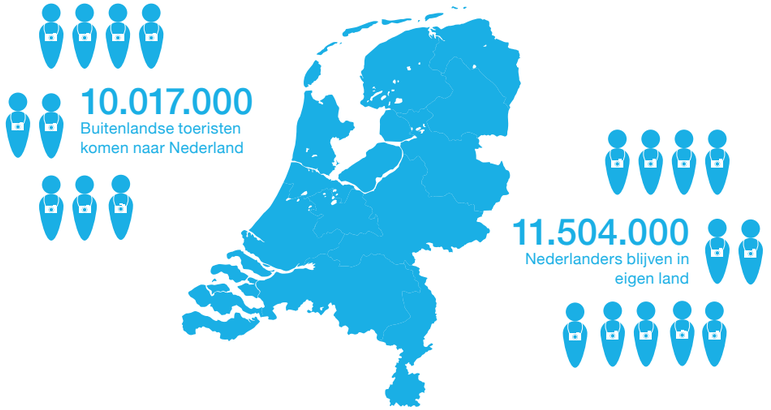

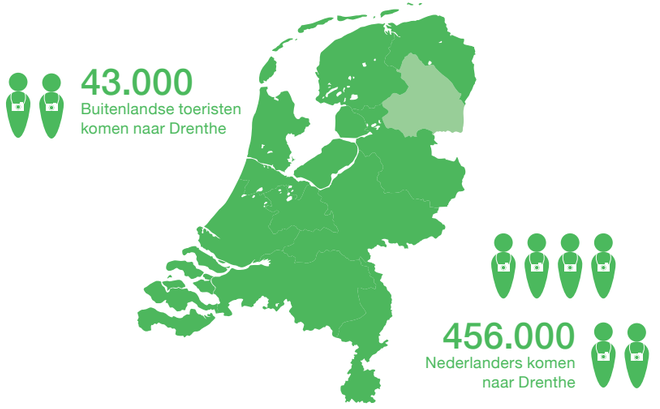

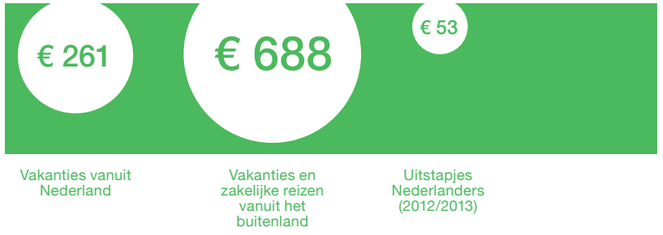

WERK + ECONOMIE toerisme de cijfers

Toerisme in Nederland en Drenthe in 2013

Hiernaast een overzicht van het aantal gasten uit eigen land en het buitenland dat in 2013 een bezoek bracht aan Drenthe en aan Nederland.

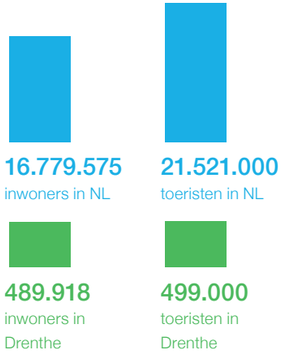

Bestedingen in Drenthe door toeristen en dagjesmensen in 2013 (Mln euro)

ONDERWIJS + ARBEIDSMARKT

{OPLEIDING} {WERK} {OMSCHOLING}

EEN VITAAL PLATTELAND IS... EEN GOEDE AANSLUITING TUSSEN **WERK** EN **ONDERWIJS**

GÉ BAX

directeur
Ruma Rubber

In de meeste beschouwingen over vitaal platteland is werk het belangrijkste onderwerp. Natuurlijk tellen alle inspanningen op het gebied van leefbaarheid mee, maar zonder werk trekken mensen nog steeds weg. Als oplossingsrichting kijkt men al snel naar het creëren van meer werkgelegenheid. Dat is zondermeer goed, maar het is ook belangrijk de blik breder te richten.

Gé Bax is directeur van Ruma Rubber, een internationaal opererend bedrijf op het gebied van hoogwaardige rubbertoepassingen, sinds 75 jaar gevestigd in Hoogeveen. Daarnaast is Bax actief in meerdere werkgeversverbanden. Zijn stokpaardje: een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. “Er is een wereld gewonnen als bedrijven, ROC’s en overheden hun krachten bundelen.”

U leidt zelf een groot bedrijf en praat wekelijks met collega-werkgevers. Waar lopen jullie in Drenthe tegenaan als het gaat om de aansluiting tussen onderwijs en de behoeftes van werkgevers?
“Er zijn in Drenthe veel technische bedrijven, inclusief de landbouwbedrijven, die ook steeds technischer worden. Helaas is techniek geen populaire studiekeuze op de ROC’s. Commerciële economie, juridische opleidingen, ICT; dat is sexy tegenwoordig. Het onderwijs is budgettair gestuurd, dus die zetten daar ook op in. Het begint trouwens vaak al bij de ouders. Die willen een mooie baan voor hun kind en niet een waarbij je met je handen moet werken.”

Die mooie banen moeten er wel zijn…
“Ik las vanochtend nog in het Dagblad van het Noorden dat veel afgestudeerde MBO’ers en HBO’ers lang werkeloos zijn, veel langer dan vijf jaar geleden. Zeker in de regio is lang niet genoeg werk voor die populaire opleidingen. Tegelijkertijd is er wel grote vraag naar goed opgeleide technici. Daar ligt dus een kans, om het maar even positief te formuleren.”

Wat ziet u als een goede strategie om die kans te pakken?
“Onderwijsinstellingen moeten veel meer gaan samenwerken. Het uitgangspunt daarbij is de behoefte van bedrijven per regio. In sommige regio’s zit veel technische industrie, in andere regio’s zitten maritieme bedrijven en weer ergens anders zit veel dienstverlening. Als opleidingen gaan samenwerken en hun opleidingen per regio bundelen naar de aard van de markt, hef je een deel van die budgettaire druk op.”

“Tegelijkertijd moeten we, zeker in de technische hoek, veel meer het samenspel zoeken tussen scholen en bedrijven. Ik ben geen voorstander van bedrijfsscholen, dan ben je al snel heel beperkt bezig. Onderwijs en bedrijven hebben ieder hun eigen expertise en die krachten moet je ook bundelen.”

“ Er is geen gebrek aan werkgelegenheid “

Gé Bax

ONDERWIJS EN BEDRIJVEN MOETEN HUN KRACHTEN BUNDELEN

Wat brengen bedrijven dan vooral in?
“De ontwikkelingen in de techniek gaan razendsnel. Wij hebben hier machines staan die een paar ton kosten. Voor ROC’s is het veel te duur om daar voortdurend in te investeren. Als de innovatieve bedrijven in een regio hun machines en expertise beschikbaar stellen, krijg je een opleiding die veel relevanter en interessanter is. Tegelijkertijd leren de studenten de bedrijven kennen en andersom. Als ik een goede student in mijn bedrijf voorbij zie komen, weet ik het wel. Die hoeft echt niet anderhalf jaar te solliciteren als hij klaar is. Zo krijg je voor alle partijen een opwaardering.”

Is de overheid ook nog een partij?
“Absoluut, op allerlei fronten is de overheid heel belangrijk in dit plan. Het is zeer welkom als regionale overheden mee-investeren in zo’n clusterbenadering, al is het maar op het gebied van promotie. Het komt de regio ten goede, dan mag je er als politiek ook wel een beetje in investeren.”

“De overheid heeft ook een interessant netwerk. Coevorden, Emmen, Hoogeveen en Hardenberg hebben bijvoorbeeld samen een banenplan bedacht, Vierkant voor werk. Daarin hebben de gemeenten goede ingangen gecreëerd naar de Duitse industrie, vlak over de grens. Je zou het bijna vergeten, maar daar liggen natuurlijk ook kansen.”

“Een heel belangrijk punt voor de overheid is regelgeving. Leerkrachten en scholen staan onder enorme druk om alles te monitoren. Het maakt veranderingsprocessen veel lastiger en trager. Dit is vooral een aandachtspunt voor de landelijke politiek. Gelukkig begint de bewustwording hierover te komen.”

Uw plan is vooral gericht op studenten met enige leerpotentie. Er is ook veel werkloosheid aan de onderkant van de arbeidsmarkt.
“Vooral in de meer technische sectoren zijn de eisen omhoog gegaan. Er is zoveel innovatie; een beroep als automonteur is tegenwoordig een stuk complexer dan tien jaar geleden. Voor LBO’ers is dat lastig. Je moet dan toch kijken naar omscholing, bijvoorbeeld in de richting van toerisme en recreatie. Misschien zit er wel een heel goede ober in iemand.”

“We moeten niet vergeten dat iedereen nodig is. Iemand die bij ons de toiletten schoonmaakt, is net zo onmisbaar als de directeur. Je doet het uiteindelijk samen. Wat dat betreft, hebben we in Drenthe de goede mentaliteit. Mensen zijn bescheiden en werken hard. Het leven is hier ook nog eens goed. We moeten een aantal structuren veranderen, maar dan weet ik zeker dat er voor iedereen kansen liggen. Dat is waar we ons met z’n allen voor inzetten.”

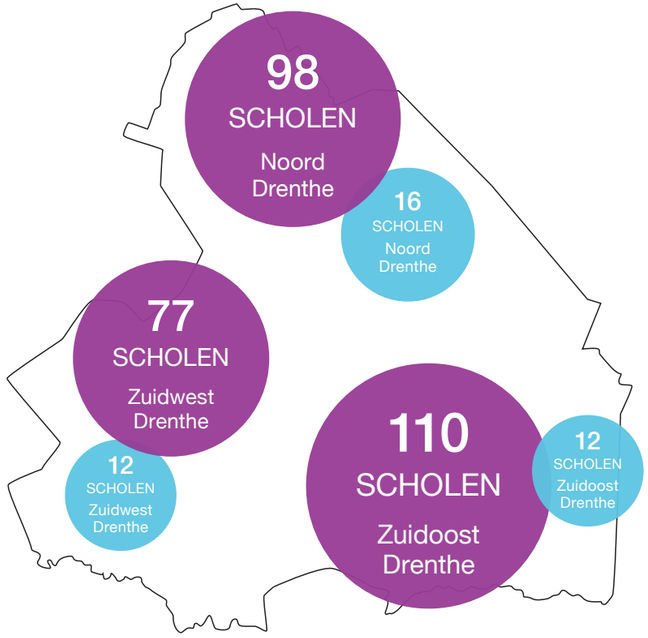

ONDERWIJS + ARBEID scholen de cijfers

Aantal scholen (Primair en Voortgezet onderwijs) per regio in 2014

In Drenthe zijn in het totaal 285 scholen binnen het Primair Onderwijs en 40 binnen het Voortgezet onderwijs. In het totaal zijn er 20 Voortgezet Onderwijs instellingen actief in Drenthe. Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

Primair Onderwijs (PO)
Voortgezet Onderwijs (VO)

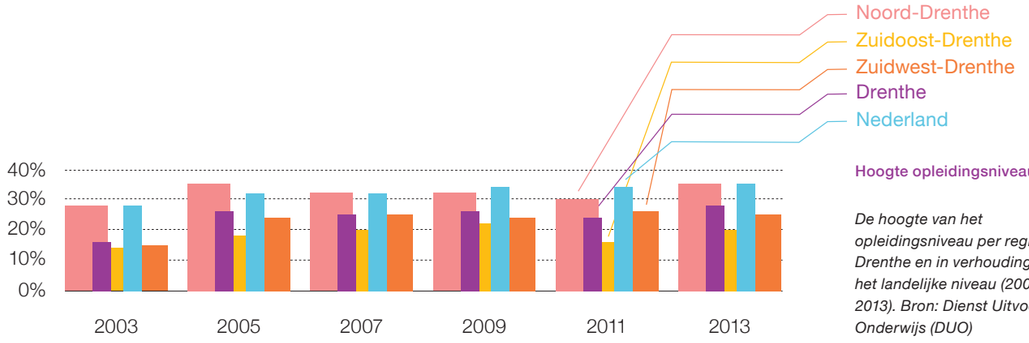

Hoogte opleidingsniveau

De hoogte van het opleidingsniveau per regio in Drenthe en in verhouding tot het landelijke niveau (2003-2013). Bron: Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)

SMART AGRI CULTURE

Dacom is een sterk innoverend bedrijf dat er met de implementatie van speciale technologie voor zorgt dat vele duizenden aangesloten apparaten van akkerbouwers in meer dan 30 landen wereldwijd mobiel met elkaar zijn verbonden.

Deze nieuwe technologie heeft een grote impact op de toekomst van de landbouw. Vanuit Drenthe worden praktische oplossingen voor winstgevende en duurzame akkerbouw ontwikkeld voor telers en de agribusiness over de hele wereld. Drenthe als uitvalsbasis voor wereldwijde innovatie met gebruikmaking van sensortechnologie en ICT: Smart Agriculture!

VERBONDEN MET DE REGIO

MARIËLLE ZIJLSTRA

Mariëlle is 23 jaar en net afgestudeerd in agrarische economie en plattelandsontwikkeling. Ze houdt zich bezig met de toekomst van agrarisch natuurbeheer, leefbaarheidsvraagstukken en de ontwikkeling van kleine dorpskernen. Zo doet ze bijvoorbeeld onderzoek naar de levensvatbaarheid van supermarkten in kleine dorpen.

Mariëlle is geboren en getogen in het noorden, voelt zich verbonden met de regio, is vastbesloten om in het noorden te blijven en hoopt in de toekomst als professional een bijdrage aan een vitaal platteland te leveren.

“ Onderzoek en innovatie in de regio“

MOBILITEIT + VERVOER

{BREEDBAND} {INFRASTRUCTUUR} {VERVOERSSTROMEN}

EEN VITAAL PLATTELAND IS OVERAL BREEDBAND

EVERT
BLANSJAAR

Kwartiermaker Breedband voor de Provincie Drenthe

VITAAL PLATTELAND
mobiliteit + vervoer

Het belang van snel internet is verstrekkend, niet alleen voor burgers en bedrijven, maar voor alle aspecten van de samenleving. Zorg, scholing, veiligheid; overal neemt het internet een steeds centralere plaats in. Daarmee ontstaat een probleem voor buitengebieden; steden en grote kernen worden aangesloten op breedband, maar kabelexploitanten vinden de aanleg van kabel of glasvezel naar dunner bevolkte gebieden te duur.

De Provincie Drenthe onderkent het probleem en heeft een kwartiermaker breedband aangesteld. Evert Blansjaar, de man in kwestie, kent de telecomsector als zijn broekzak. Zijn hoop voor de buitengebieden is gevestigd op de burgers zelf. Samen met hen wil hij het probleem inzichtelijk kenbaar maken. Waar dat niet genoeg is, kunnen burgers in coöperatieve vorm zelf breedband initiëren.

Hoe is de verdeling van breedband in Drenthe?
“In kabelland spreken we van witte, grijze en zwarte vlekken. De zwarte vlekken zijn voorzien van breedband. Dat zijn de grotere steden en sommige kernen, zoals Norg, Roden of Smilde. In de grijze vlekken ligt een deel breedband, wat wordt vertakt naar verderaf gelegen plekken, waardoor veel capaciteitsverlies optreedt. De witte vlekken hebben helemaal niets. Daar ligt alleen koper, met een minimale datadoorvoer.”

Waarom is een snellere datadoorvoer belangrijk?
“Onze samenleving wordt steeds afhankelijker van een hoogwaardige breedbandinfrastructuur. Dat begint al bij een student die in een wit of grijs gebied woont en zijn werk moet uploaden op de server van de Hanzehogeschool. Voor bedrijven is het belang van hoogwaardig internet nog veel groter. Veel bedrijven komen nu al in de problemen.”

Wat voor problemen komt u zoal tegen?
“Op de camping in Gasselte hangt iedereen rond het enige wifipunt van 4 mb. Dat is voor sommige mensen een reden niet terug te komen. Bij de vleesboerderij kunnen klanten niet pinnen als de boer zijn registratie aan het invullen is. Ik sprak een directeur van een bedrijf in Diever dat internationaal handelt in pompen. Hij had net aan de noodklok getrokken bij de burgemeester. Als de situatie niet snel zou verbeteren, moet hij noodgedwongen naar Meppel verhuizen.”

Zorginstellingen en scholen zetten ook steeds zwaarder in op online toepassingen.
“Zeker op het platteland. Het is misschien te duur om de huisartsenpost open te houden in ieder dorp, maar je kan ook online spreekuur houden. Je ziet overal in de samenleving de opkomst van slimme, digitale oplossingen. Zorgmonitoring, alarmsystemen, brandmeldsystemen; snel internet is tegenwoordig een basisbehoefte, juist ook in de plattelandsgebieden.”

“ Bijna alles wat je met een gebied wilt, staat of valt bij een goede infrastructuur voor data “

Evert Blansjaar

DAT KUNNEN WE IN DRENTHE OOK

Waarom rollen de exploitanten de snelle kabels niet gewoon uit?
“Ze vinden het te duur. Kabelexploitanten denken maar in twee variabelen: het drukken van de kosten en het vergroten van de omzet. Ze gaan alleen voor het laaghangend fruit en kleine kernen en witte vlekken worden niet opgepakt.”

Kan de politiek niet een beetje bijspringen?
“Los van het feit dat een provincie als Drenthe ook niet zwemt in het geld, is financiële steun juridisch lastig. Het is een vrije markt. We moeten dus heel slim kijken hoe we wel mogelijkheden creëren en dat begint bij vraagbundeling. Dat is waar we nu op inzetten.”

Hoe werkt dat precies?
“We beginnen met een gebiedsanalyse: hoeveel mensen willen breedband en wat zou het kosten om dit uit te rollen. Met die informatie vragen we nog eenmaal aan kabelexploitanten en providers of ze het gebied willen oppakken. Als ze dat niet willen, krijgt de overheid iets meer speelruimte. Daarmee komen we in fase twee.”

“De meest voor de hand liggende vorm is dat we coöperaties oprichten, waarbij groepen burgers binnen een gebied zelf eigenaar worden van het netwerk. De leden van de coöperatie brengen geld in, maar delen in de vorm van obligaties ook in de winst. Overheden en andere marktpartijen, zoals banken, kunnen in deze vorm ook medefinancieren.”

Wie gaat de uitvoering dan doen?
“Dat kunnen nog steeds de kabelexploitanten zijn, voor wie nu wel een rendabele business case ontstaat, maar als het moet, kan de coöperatie het ook zelf uitvoeren. Het leggen van een breedbandnetwerk is geen hogere wiskunde. Een plaatselijk bouwbedrijf met de juiste expertise kan dit ook doen.”

Wat is ervoor nodig om de coöperaties van de grond te krijgen?
“Analyse, praktische ondersteuning bij de organisatie, kennis delen – al die zaken zijn belangrijk, maar het allerbelangrijkste in deze fase is dat we het belang zichtbaar maken. Bewoners en beleidsmakers moeten beseffen dat bijna alles wat je met een gebied wil, staat of valt bij een goede infrastructuur. Dat verhaal verdient op sommige plaatsen nog wat meer aandacht. Met de website www.verbinddrenthe.nl werken we daaraan.”

“Als het verhaal gaat leven, komen de oplossingen ook van de grond, daar heb ik alle vertrouwen in. Er zijn al meer dan vijftig breedbandcoöperaties in Nederland actief. Dat kunnen we in Drenthe natuurlijk ook.”

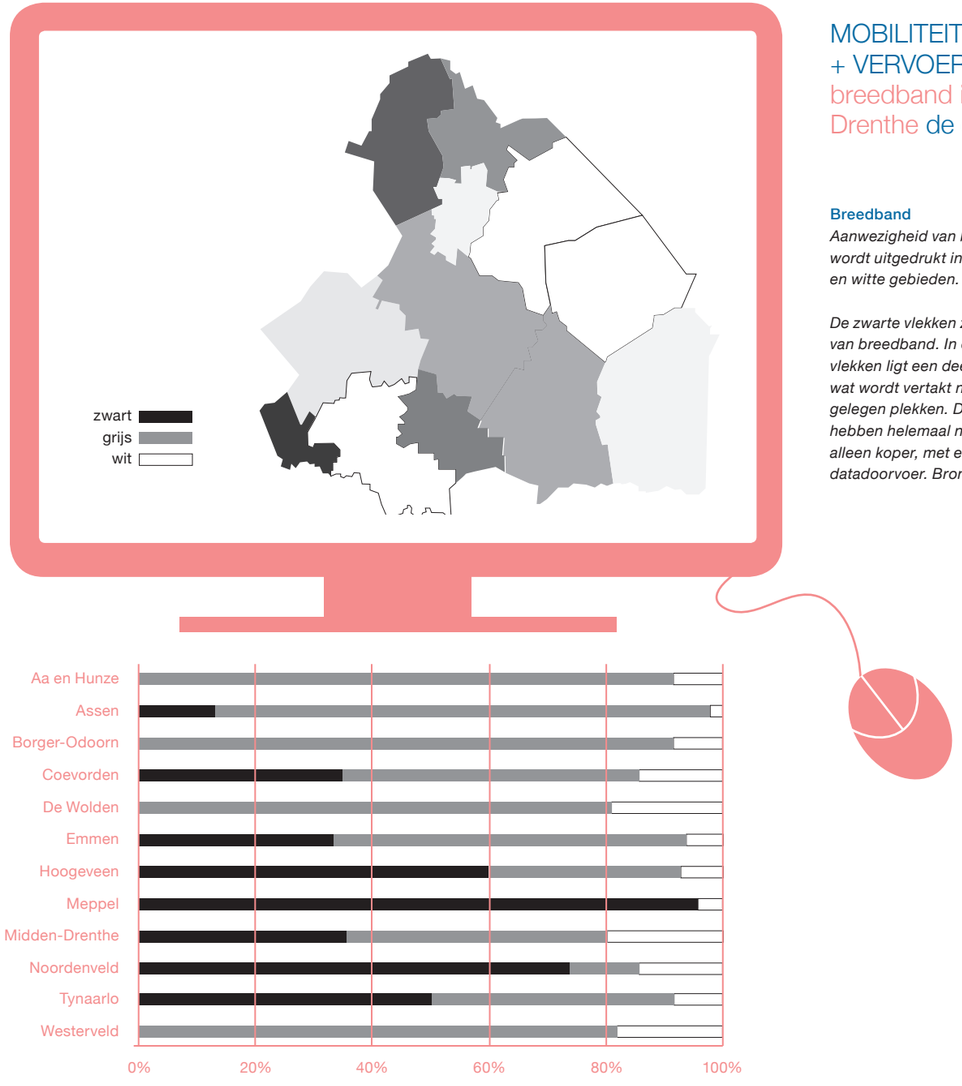

MOBILITEIT + VERVOER breedband in Drenthe de cijfers

Breedband
Aanwezigheid van breedband wordt uitgedrukt in zwarte, grijze en witte gebieden.

De zwarte vlekken zijn voorzien van breedband. In de grijze vlekken ligt een deel breedband, wat wordt vertakt naar verderaf gelegen plekken. De witte vlekken hebben helemaal niets. Daar ligt alleen koper, met een minimale datadoorvoer. Bron: Dialogic

EEN VITAAL PLATTELAND IS... ONTSCHOTTEN, COMBINEREN EN SAMENWERKEN

MARCO OUT

burgermeester Borger-Odoorn

Als je ziet hoe het openbaar vervoer op het platteland steeds verder wordt uitgekleed, zou je denken dat iedereen zichzelf wel redt, met zijn eigen auto. Maar met de vergrijzing is dat helemaal niet vanzelfsprekend. Ondertussen verdwijnen steeds meer voorzieningen naar de stad. Dat vraagt dus om andere oplossingen. Maar hoe pak je dat als gemeente aan, zeker als je ook nog eens extra taken krijgt voor het vervoer van mensen met een beperking?

Marco Out is burgemeester van de gemeente Borger-Odoorn. Daar proberen ze dit probleem nu te kraken. In de pilot 'Zorg in kaart', samen met GEON en STAMM, gebruikt de gemeente digitale geografische informatie (kortweg 'geo-informatie') om te kijken hoe het vervoer met de beschikbare middelen beter kan worden georganiseerd.

Voor welke uitdagingen staat een gemeente als Borger-Odoorn nu als het gaat om vervoer?

Wat je ziet is dat er heel veel verschillende vormen van vervoer zijn, van openbaar vervoer tot speciaal vervoer van mensen met een beperking, ziekenhuisvervoer, schoolvervoer, particulier vervoer van zorgcentra, noem maar op. Je hebt het echt over tientallen varianten. De belangrijkste uitdaging die wij zien voor de komende jaren is te zorgen dat al die verschillende vervoersstromen, dus al die kleine deelstroompjes, samensmelten tot één integrale manier van vervoer.

Wat is er dan mis met hoe het nu gaat?

Er zijn veel soorten vervoer die heel 'dun' zijn, zoals je dat in vakjargon noemt. Relatief weinig mensen maken er gebruik van. Het gevolg is dat zo'n vervoersoplossing al heel snel op de tocht komt te staan. Dat is logisch, elke oplossing staat onder financiële druk, er is steeds minder geld voor. Maar als je niet oppast krijg je een vliegwieleffect waarbij lijnen en oplossingen verdwijnen, terwijl de behoefte er nog steeds wel is. Dan kleedt het systeem zichzelf langzamerhand uit. Als je dat wilt voorkomen, moet je kijken hoe het goedkoper en efficiënter kan.

Hoe doe je dat?

Dé manier is ontschotten. Je moet proberen om de geldstromen die gemoeid zijn met al die verschillende vormen van vervoer te bundelen. Met het geld dat nu in totaal beschikbaar is kan het huidige vervoer veel beter worden georganiseerd. Maar als we niet snel handelen, dan verdwijnen nog meer verbindingen en oplossingen, en daarmee mogelijkheden om het geheel beter in te richten. Want als bijvoorbeeld een busmaatschappij een lijn opheft, dan verdwijnt het budget voor dat traject, zo gaat dat nu eenmaal. Dat moet je vóór zijn. We moeten zorgen dat we budgetten vrijer kunnen besteden en alternatieven kunnen organiseren.

“ Vervoer op het platteland kan veel beter voor hetzelfde geld “

Marco Out

WE MOETEN ZORGEN DAT WE BUDGETTEN VRIJER KUNNEN BESTEDEN

Verder moeten gemeenten en provincies nauwer samenwerken. Vervoer gaat nu eenmaal vaak over de gemeentegrens heen. Dat maakt het knap ingewikkeld. Iedereen snapt dat dit nodig is, maar het zal zeker bloed, zweet en tranen kosten om dit te organiseren.

Hoe hebben jullie dat aangepakt in jullie pilot?

We hebben nu de eerste fase afgerond en wat we daarin gedaan hebben is kijken: waar praten we nu precies over? Voor vier verschillende vervoersvormen, waaronder ook het WMO-vervoer (door de Wet Maatschappelijke Ondersteuning zijn gemeenten verantwoordelijk voor het vervoer van mensen met een beperking, red.) hebben we gekeken: op welke tijdstippen en op welke dagen gaat men nu precies van waar naar waar? Dat soort gegevens zijn digitaal beschikbaar. Als je ze aan elkaar koppelt en de cijfers zichtbaar maakt op een kaart, dan krijg je een prachtig inzicht in de vervoersstromen en in mogelijke verbeteringen. Om een voorbeeld te geven: op de route Emmen-Groningen zijn goede buslijnen, maar we zien dat mensen daar nog veel gebruikmaken van andere oplossingen, zoals taxibusjes. Dan kun je je afvragen: zijn er misschien belemmeringen waardoor mensen daar niet de bus pakken? Als je die belemmeringen oplost bespaar je geld dat je elders kunt inzetten.

Zijn er al concrete resultaten?

Daarvoor is het nog te vers. Maar we zien winst op verschillende vlakken. Denk aan het combineren van vervoersstromen. Dus geen twee busjes laten rijden als het met één kan. Het tweede is de samenwerking tussen gemeenten. Die moet beter. Nog te vaak zie je dat twee gemeenten elk hetzelfde organiseren voor vervoer dat de gemeentegrens overgaat. Dat kun je prima combineren. En wellicht is er een dorp te vinden dat zegt ‘Laat het aan ons over, dan regelen we het zelf.’ Ik ben heel benieuwd hoe dat zou uitpakken.

Samenwerking vraagt om overleg. Ziet u daar geen beren op de weg?

Dat is inderdaad het meest weerbarstige deel. Maar iedereen – dat merk ik in verschillende overleggen op verschillende niveaus – heeft het besef dat we door samen te werken het vervoer beter kunnen organiseren dan het nu is. Dat besef is de eerste stap. De volgende is het beantwoorden van de vraag: hoe? En ook daar zijn genoeg mogelijkheden.

Afstand tot een aantal voorzieningen* *per gemeente en voor Drenthe en Nederland. Bron: CBS*

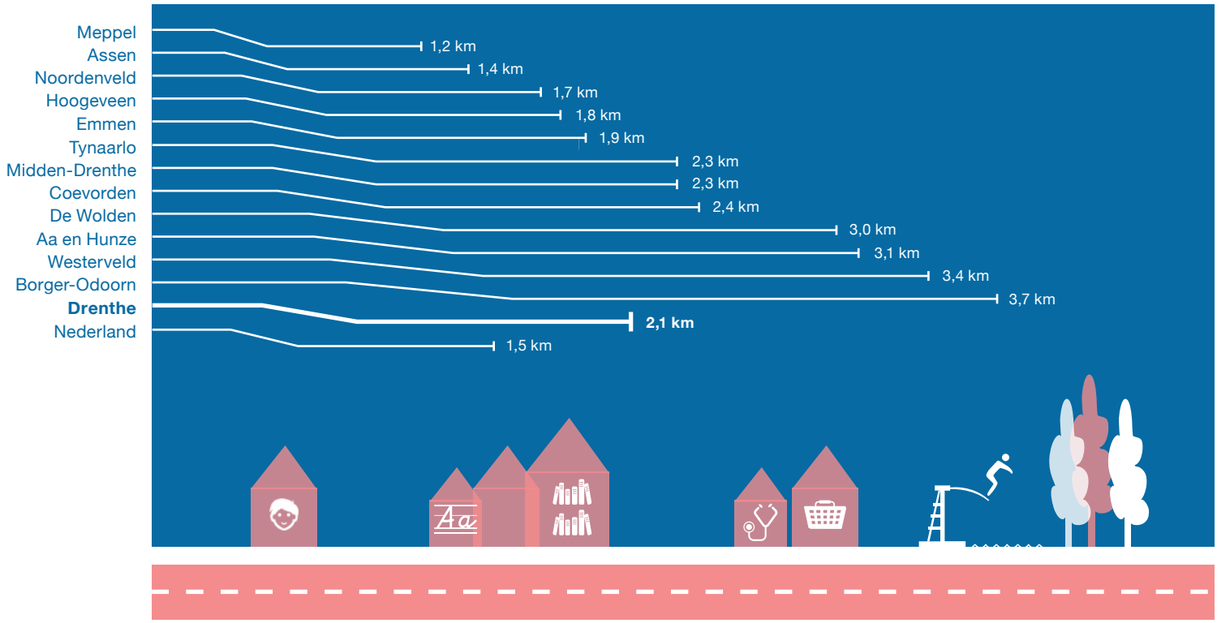

* Huisarts, basisschool, supermarkt, kinderopvang, zwembad en bibliotheek

VERVOERS STROMEN

BINNEN DE AWBZ

Met de decentralisatie van de AWBZ krijgen gemeenten een bredere verantwoordelijkheid voor (doelgroepen)vervoer. Deze nieuwe vervoersverantwoordelijkheid gaat echter gepaard met een forse korting op het budget. Een opgave die vraagt om tijdig anticiperen en de nodige creativiteit bij het vinden van oplossingen. Voor beter, slimmer en goedkoper vervoer in de gemeenten verzamelt en analyseert STAMM beschikbare informatiebestanden. Met een dynamische kaart ontstaat zicht op hoe vervoersstromen in Drenthe verlopen en inzicht in mogelijke quick wins en duurzame oplossingen.

Gehandicaptenzorg
Verpleging & Verzorging
Zorgboerderijen

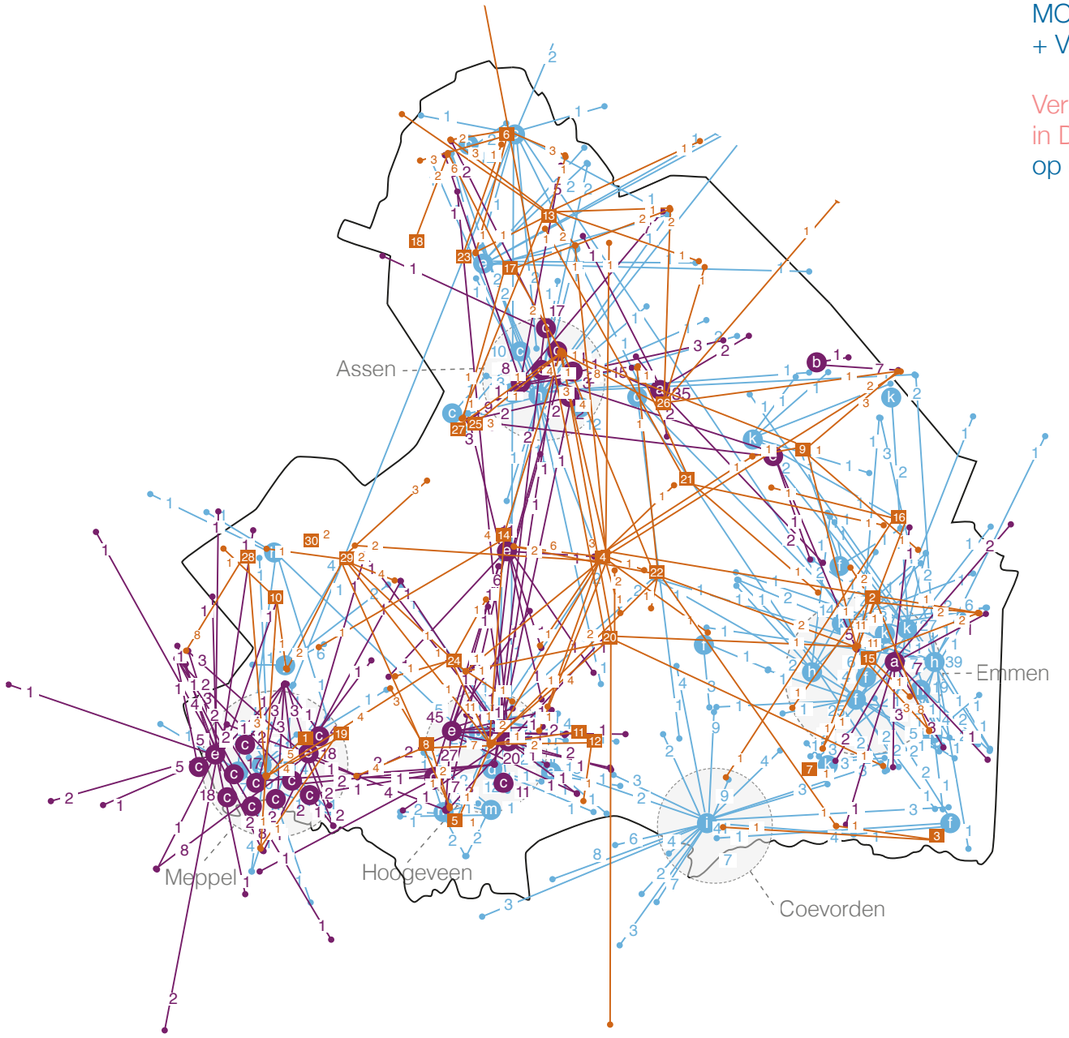

HOE VER IS HET?

In Drenthe leggen inwoners ruim 2 kilometer af tot een voorziening zoals winkel, school, kinderopvang, bibliotheek of huisarts. In Nederland is dat gemiddeld 1,5 kilometer (zie pagina 55).

LEEFOMGEVING + WONEN

{VOORZIENINGEN} {DORPSREGIE} {WONINGMARKT}

EEN VITAAL PLATTELAND IS... BURGERS DIE VOLHARDEN IN HUN PLANNEN

JAN
GIETHOORN

initiator en voorzitter van De Opsteker in Nieuwlande

VITAAL PLATTELAND
leefomgeving + wonen

Op 8 februari 2014 opende multifunctioneel centrum De Opsteker haar deuren in het centrum van Nieuwlande. Het opvallende gebouw, een moderne interpretatie van een klassieke Drentse boerenschuur, herbergt twee goed bezochte basisscholen, een peuterspeelzaal, een sportzaal, het dorpshuis en een cluster bedrijven. Niet gek voor een dorp van 1380 zielen.

Het is de vervolmaking van een droom die 11 jaar eerder ontsprong, ontsprong in de hoofden van een handvol dorpsbewoners. De weg van droom naar realisatie verliep grillig, door een landschap vol valkuilen, onverkend terrein. Initiator Jan Giethoorn leerde onderweg belangrijke lessen, over het belang van een lange adem en goede relaties. “Je moet vertrouwen houden in elkaar.”

Kunt u Nieuwlande kort schetsen?
“We hebben 1380 inwoners. Ruim de helft is zestig plus, maar we hebben ook veel jeugd. De ontgroening valt wel mee. Er zijn nog twee grote veehouderijen, maar de meeste mensen werken in Hoogeveen, Zwolle, Groningen of Assen. We zitten vlak aan de A37, een geschikte plek.”

In 2003 komt het plan voor een multifunctioneel centrum voor het eerst op tafel. Wat waren de achterliggende gedachten?
“We hadden twee scholen in het dorp en die waren allebei toe aan groot onderhoud. Wat gingen we doen: opknappen, nieuwbouw of samen in een gebouw? Dat laatste heeft allerlei voordelen. Daar kwam bij dat de gymzaal en het dorpshuis ook sterk verouderd waren.”

“Op sociaal niveau zaten we als dorp in een heel vreemde situatie. Oorspronkelijk was Nieuwlande verdeeld over vijf gemeenten. Tijdens de gemeentelijke herindeling, in 1998, koos het overgrote deel voor Hoogeveen. Toch zaten in de hoofden van mensen die oude gemeenten soms nog. De sociale cohesie kon wel wat beter.”

Met een aantal dorpsgenoten besloot u het idee voor een multifunctioneel centrum verder te verkennen. Hoe heeft u dat aangepakt?
“We hebben samen met vrijwilligers een enquête gehouden, huis aan huis, bij mensen aan tafel. Dat gaf ons genoeg vertrouwen en ideeën om een dorpsoverleg te starten. Zo zaten we vanaf 2007 iedere maand om tafel met vertegenwoordigers van instanties, sportverenigingen, de gemeente soms. Op die manier probeer je samen tot een plan te komen.”

Waar loop je dan zoal tegenaan?
“Het heeft heel lang geduurd voordat iedereen zich kon vinden in het gebouw; de indeling, het gebruik, de identiteit. Het ging ook nog eens om twee scholen, een christelijke en openbare. Waar mengen die, waar scheiden die? Dat gaat nu heel goed, wat best

“ Als je burgers van alles wil laten doen, moet je ze ook het vertrouwen durven te geven “

Jan Giethoorn

DE GROTE WINST IS HET SAMEN GEBRUIK MAKEN VAN EEN LOCATIE

bijzonder is, maar het heeft natuurlijk wel wat voeten in de aarde gehad tijdens de voorbereiding.”

Menig vergelijkbaar initiatief strandt in dit proces. Waarom die van jullie niet?
“Het simpele antwoord is: je moet blijven volhouden. Er is soms veel tegengas. Op een gegeven moment heb je andere partijen nodig, zoals de gemeente. Dan krijg je weer nieuwe hobbels. Soms zeiden mensen: je hebt te veel vertrouwen, je moet harder op de trom slaan. Als kerngroep hebben we dat niet gedaan. Het is belangrijk dat je goede relaties opbouwt met de gemeente. Zolang je vertrouwen houdt in elkaar, kom je een heel eind.”

“Wat ook enorm heeft geholpen, is dat we steun en advies kregen van een extern adviesbureau. Die mensen wisten veel van burgerparticipatie en konden onze gevoelens heel goed overbrengen naar de gemeente. Hun enthousiasme heeft ons ook ver gebracht. Er waren momenten dat we een zetje nodig hadden.”

Een andere uitdaging is ongetwijfeld het financiële plaatje. Hoe zorgden jullie voor een gezond verdienmodel?
“De grote winst is het samen gebruik maken van een locatie. Je deelt de bouwkosten, energiekosten en er zijn ruimtes waar meerdere partijen gebruik van maken. De horeca biedt ook goede verdiensten. De sportverenigingen hebben nu een nazit en hoewel we geen grote verhuur doen, zijn er wel kleine partijen en ook bijvoorbeeld uitvaarten. Als er ook maar iets in het dorp gebeurt, gaat de bar open. Tenslotte verhuren we een aantal ruimtes aan ondernemers, vooral uit de medische hoek.”

De zon helpt ook een handje mee.
“Om de energierekening te drukken, hebben we gekozen voor heel goede isolatie. Toch vonden we de stookkosten nog best hoog, dus we hebben nu het hele dak bedekt met zonnepanelen. De rekening loopt sindsdien flink terug, ik ben verbaasd over de winst die dit oplevert.”

Verwacht u dat De Opsteker de aantrekkingskracht van Nieuwlande vergroot?
“De scholen gaan heel goed. Mensen vinden het fijn dat ze modern zijn en ook niet zo klein. Toch moet je het belang vooral zoeken voor de mensen die nu al in het dorp wonen. Je merkt dat er steeds meer vrijwilligers komen en dat sommige mensen nu gaan fantaseren over een nieuw dorpsplein. Als je het hebt over sociale cohesie, draagt dit zeker bij.”

De Opsteker is een goed voorbeeld van burgerkracht. Jullie waren er vroeg bij; het is nu een veelbesproken onderwerp. Hoe kijkt u aan tegen de rol van burgers bij het vitaliseren van het platteland?
“De Provincie heeft nu 25 miljoen voor vitaal platteland, en daarvan gaat maar vijf procent naar initiatieven voor dorpsgemeenschappen. Dat vind ik weinig. Bovendien staat het aanvraagformulier vol met eisen waar de gemiddelde dorpsbestuurder zijn hoofd over breekt. Het is dus te weinig en te ingewikkeld. Als je burgers van alles wil laten doen, moet je ze ook het vertrouwen durven te geven. Dat is de grote uitdaging voor de politiek.”

Je moeten der van haoln
Dat is wat ik doe
Bekend terrein, vrumd genog
Hoe 't rök en vuuld, hoe het lek en klinkt
Elke straote ken ik, elke bocht
Jij woont hier ver vandaan, zeggen ze elders in het land
Dan zeg ik, insgelijks, u ook, aj 't zien van dizze kant
Hier kom ik weg, veur mien hiele leben
Ben 'k met dizze horizon verweben
Hier kom ik weg, hier stiet ons huus
Bliekbar kom ik daor altied weer terecht
Hier kom ik weg

Daniël Lohues
Hier Kom Ik Weg

EEN DROOM KOMT UIT

Opening van multifunctioneel centrum De Opsteker in Nieuwlande op 8 februari dit jaar. Het opvallende gebouw herbergt twee goed bezochte basisscholen, een peuterspeelzaal, een sportzaal, het dorpshuis en een cluster bedrijven. Niet gek voor een dorp van 1380 zielen.

SLOPEN OM TE BOUWEN

NIEUW DORDRECHT

STAMM heeft een groep bewoners mogen begeleiden in het opzetten van een dorpscoöperatie in Nieuw-Dordrecht.

De dorpscoöperatie wil met de bewoners de regie terughalen in het dorp en zo samen de leefomgeving en het welbevinden van de bewoners verbeteren. Eén van de acties: het vervallen oude Groene Kruis-gebouw slopen na jaren van leegstand. De dorpscoöperatie heeft het verpauperde pand gekocht van de eigenaresse en heeft het met de grond gelijk gemaakt. Het pand was een doorn in het oog van het dorp, zo bleek uit een dorpsenquête.

“ Het pand was een doorn in het oog van het dorp, zo bleek uit een dorpsenquête “

EEN VITAAL PLATTELAND IS... SLIM OMGAAN MET DE WONINGMARKT

HARRO EPPINGA

directeur Woonservice

VITAAL PLATTELAND
leefomgeving + wonen

Krimp plaatst woningcorporaties voor lastige dilemma's. Verkopen? Halveren? Moderniseren of aanpassen? Meer dan vroeger worden de keuzes bepaald door financiële overwegingen. De pas ingevoerde huurdersheffing van 15 procent is een serieuze aderlating voor veel corporaties. De opbrengstenkant biedt weinig rek. Sterker nog: door de recessie nemen de huurachterstanden nu al toe.

Een lastig pakket. Harro Eppinga, directeur van de Drentse woningcorporatie Woonservice, dealt er dagelijks mee. Te midden van alle puzzels is hij ook nog eens vast voornemens zijn maatschappelijke rol hoog te houden. Het vereist creativiteit. En samenwerking. "Het is hoog tijd dat we met de billen bloot gaan en buiten onze kaders gaan kijken."

Wat is Woonservice voor soort corporatie?
"We zijn een typische plattelandscorporatie met zo'n 5000 woningen, verspreid over een groot werkgebied tussen Hoogeveen, Smilde, Emmen en Assen. We bestrijken 35 dorpen in zes gemeenten, flink groot dus."

Wat zijn in dit gebied voor u de grote uitdagingen?
"Het zijn verschillende uitdagingen, die ook nog eens op elkaar inwerken. De eerste is de krimp, met name in de veengebieden. Wat daar ook speelt, is de betaalbaarheid. Het is voor veel huishoudens steeds moeilijker de huur te betalen, ook voor trouwe betalers. Dan hebben we nog te maken met een teruglopend voorzieningenniveau. Dat zorgt ervoor dat dorpen nog minder in trek zijn, wat voor ons ook lastig is. Tenslotte hebben we te kampen met een afnemende investeringscapaciteit, vooral dankzij de nieuwe huurdersheffing van 15 procent."

Laten we het toch maar even opknippen. Hoe gaat u om met de krimp?
"Het wordt op veel plekken steeds moeilijker huizen te verhuren. Soms is het pas de twintigste op de lijst die toehapt. Daar komt bij dat veel woningen toe zijn aan vervanging. Op dit moment slopen we soms een hele rij woningen en zetten we de helft terug. Dat heeft alleen maar voordelen: geen leegstand, mooie, nieuwe woningen, die ook nog eens beter geïsoleerd zijn."

"Soms is er ook twijfel. Wij bouwen niet voor tien jaar, maar voor vijftig. Lange termijn prognoses zijn lastig, het kan altijd kenteren. We zijn nu zelf bezig per kern in kaart te brengen hoe positief mensen zijn over hun woonplek. Daar komen interessante dingen uit. In Tweede Exloërmond is 98 procent hartstikke positief, maar nu zijn er plannen voor een windmolenpark en zegt 15 procent in dat geval misschien te vertrekken."

Een schoolvoorbeeld van botsende belangen…
"Het is heel schadelijk beleid. Ik snap wel dat je met Google Maps op schoot bij die plek uitkomt, maar voor de leefbaarheid is het funest. Ik kan me daar echt boos om maken."

“ We lopen elkaar te veel voor de voeten. Het is tijd om buiten onze kaders te kijken “

Harro Eppinga

“Hetzelfde geldt voor de verhuurdersheffing. Ook die snap ik, maar waar moeten we het geld vandaan halen? We mogen de huren met 6,5 procent verhogen, maar dat kunnen onze huurders helemaal niet opbrengen. Koopwoningen zijn goedkoop in de krimpgebieden, dus iedereen die kan kopen, koopt. Onze huurders zijn de kwetsbare groep: AOW’ers, mensen zonder werk. Aan alle kanten stijgen hun lasten en wij kunnen ook niet de sluitpost zijn van hun huishoudboekje.”

WIJ KUNNEN OOK NIET DE SLUITPOST ZIJN VAN HET HUISHOUD-BOEKJE

“We zijn financieel heel solide, maar moeten nu echt scherper aan de wind varen. Het onderhoudsbudget gaat naar beneden, de bouwkosten omlaag. Het gaat toch ten koste van de kwaliteit.”

Laten we naar mogelijke oplossingen kijken. In welke richtingen zoekt u die?

“Betaalbaarheid is meer dan de huurprijs. Energiekosten zijn ook heel belangrijk. Wij zijn nu een project gestart waarbij we zonnepanelen voorfinancieren. Onze huurders betalen daar een huurverhoging voor die vanaf dag één lucratief is. Sowieso hebben we heel veel geïnvesteerd in duurzaamheid de afgelopen jaren. We hebben nu een van de groenste labels van alle corporaties in het Noorden.”

“Verder moeten we naar het grote plaatje van de lasten kijken. De gemeentelijke heffingen stijgen bijvoorbeeld exponentieel harder dan de huurprijzen. Samen met alle woningcorporaties in Drenthe zijn we het totaalplaatje in kaart aan het brengen in een onderzoek onder 42000 huishoudens. Ik vind dat we daarna ook met de gemeenten om tafel moeten.”

Wat zou daarbij de insteek kunnen zijn?

“Er zijn een heleboel partners in hetzelfde veld: woningcorporaties, gemeenten, scholen, zorginstellingen. Her en der kijken we buiten onze eigen kaders, maar dat mag nog veel meer. Laten we onze belangen op tafel leggen, met de billen bloot. Doe je dat onvoldoende, zoals nu, dan loop je elkaar voortdurend voor de voeten, ook al is het met de beste bedoelingen.”

Wat voor rol kunnen burgers spelen?

“Wat mij betreft een zo groot mogelijke. Twee maanden geleden zijn we begonnen met stampotproat, gesprekken met mensen over hun beleving van het dorp. Je merkt dan dat het verenigingsleven de bindende factor is. Mensen zijn heel bang dat de voorzieningen die daarbij horen – een gymzaal of dorpshuis – onder druk komen te staan.”

“Wij kunnen geen verenigingen overnemen, maar wel meedenken. In Borger-Odoorn heeft het dorp zelf het zwembad overgenomen, nadat de gemeente de stekker eruit trok. Wij hebben daarbij onderzocht hoe we het zwembad energiezuiniger kunnen maken, want dat is nogal een post bij een zwembad.”

“Burgers zijn graag bereid hun rol te nemen in het leefbaar houden van hun omgeving, maar hebben daarbij wel steun nodig, ook van gemeenten, van alle partijen. Ook hier geldt weer het belang van met elkaar om tafel zitten, om oprecht te kijken waar we elkaar kunnen helpen, weg van de hokjesgeest.”

STAMM kenniscentrum & adviesbureau

Wat ons drijft is een mooiere wereld. Een wereld waarin iedereen meedoet en naar vermogen bijdraagt. Een samenleving waarin mensen echt samen leven en waarin aandacht is voor mensen die een steuntje nodig hebben.

Iedere dag zetten we concrete stappen in de goede richting. Samen met onze partners en klanten realiseren we doorbraken door mensen te inspireren en verbinden.

Burgers, professionals, ambtenaren, beleidsmakers - iedereen is in staat het verschil te maken. Om de eigen kracht van mensen aan te boren, moet je de juiste verbindingen leggen, inspireren en samenwerken. Dit is de kunde en de passie van medewerkers van STAMM.

Soms bewandelen we hierbij conventionele wegen. Soms lanceren we eigenwijze, nieuwe oplossingen. De basis is in alle gevallen dat we verstand van zaken hebben. STAMM is gek op gedegen onderzoek en harde feiten. Wij managen projecten, begeleiden complexe processen, doen onderzoek, geven advies en verbinden mensen en organisaties in relevante netwerken. STAMM is de verbindende schakel tussen woongemeenschappen en de publieke en private sector. Zó ondersteunen wij initiatieven van overheden, instellingen en burgers voor een Vitaal Platteland.

Dit is wat en hoe we doen, al meer dan twintig jaar. Nieuwsgierig naar onze visie op uw uitdagingen? We horen graag van u.

Voor meer informatie www.stamm.nl
Fenna Bolding (fbolding@stamm.nl)

ONTWERP Studio Martiene Raven TEKST Hedde Meima www.heddeopscherp.nl FOTOGRAFIE CAROLINE PENRIS, Penris Fotografie / Maartje Geels (Jan Rotmans) / Gienus Wever (Sloop Nieuw-Dordrecht) / Cor Rijzebol (Dacom) / Albert Raven (Nieuw-Dordrecht) / Henk Boer (MFC De Opsteker) REDACTIE Fenna Bolding (STAMM)

STAMM postbus 954 9400 AZ Assen Telefoon 0592 394 400 www.stamm.nl

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door de provincie Drenthe

stamm

2014 © stamm